

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1. in 16. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 23.

V Trstu, dne 1. decembra 1921.

Al. Hreščak.

Mladim tovarišem!

Človeštvo bije danes gorostasno borbo. V mrzličavem naporu se zaganjajo duhovi proti tradicionalnim vrednotam — gospodarskim — političnim — znanstvenim in religioznim. Mogoče še nikdar v zgodovini ni zavzemal boj duhov takih gigantskih dimenzij, mogoče se človeštvo še nikdar ni borilo na tolikih frontah hkratu, kot se to dogaja danes pred našimi očmi. Zgodovina nam pripoveduje o strupenih verskih bojih, o kulturnih, političnih in gospodarskih prevratih; da bi bile pa vse družabne ustanove in vse duhovne vrednote hkratu podvržene tako srditim napadom kakor danes, to je v človeški zgodovini brez primere. In v tem času brez zgodovinskega precedenta zavzemamo ravno učitelji eno najvažnejših družabnih mest v naši deželi. Vse je odvisno od tega, s kolikim razumevanjem sledimo borbi duhov okrog sebe. Vse je odvisno od tega, ali zmoremo izslediti iz brezdanjega kaosa bistveno od nebitvenega, ali izpoznamo iz divjega meteža nasprotnike od prijateljev, napredno tendenco od reakcije. Taki momenti sortirajo duhove; značaji se morajo odločiti; čas kliče vse na sodelovanje; podira se stara stavba, stavijo se novi temelji. Ali naj se stavijo brez nas? In kdo naj bi bil tisti, če ne mi? Ali dosežani zastavonosci? Ali ne vemo, koliko jih je zastavo sramotno popustilo in se zateklo k polnim jaslim? Vemo tudi za kakšno ceno: šli so hlapčevat. Borba duhov in nova stavba jih ne briga: v času sortiranja se niso izkazali: preveč so ljubili sebe, pre malo se imeli za druge. To so coklje vsakega napredka in danes, po preteku sto let intenzivne materijalistične »kulture« je procesija takih cokel brezkončna, izčiščenje duhov vsled egoistov neprimerno otežkočeno. Klic po idealizmu ni bil nikdar v zgodovini nujnejši.

In od onih zastavonoscev, ki so ostali doma in dajali v predvojnem času obilnejše našemu političnemu in kulturnemu življenju? Le pogledite jim, tovariši, natančneje na prste in našli boste v največ slučajih, da se jih drže srage izkoriščanih vdov in sirot. Niso je prestali — velike izkušnje, ki je šla preko njihovih glav. Roke, na katerih lepi srčna kri izmroganah, ne smejo zidati naše bodočnosti; to bodi neomajna volja vseh značajev.

In tako mora pasti levov del povojne družabne rekonstrukcije na naša ramena. Toda to delo mora začeti najprej pri nas samih. Brez enotnega kulturnega ideala in življenskega naziranja ne moremo na delo. Naši starejši tovariši so otroci svojega časa kot vsakdo. Najmočnejše in odločujoče življenske impulze so prejeli v prevojni dobi, in sicer v tistem času, ko je narodna romantika poganjala svoje najbujnejše brstje in ko je na kulturnem horizontu slovenske inteligence nesporno vladala Aškerčeva svobodomiselna muza. Kaj hočemo mi danes s to kulturno dedščino svojih starejših tovarišev? Problemi, ki zahtevajo rešitve brez odloga, se s pomočjo tiste ideologije ne bodo približali svoji rešitvi. Jeklo je sicer koristno, toda steklo režemo z demantom. Zato dvignimo se, tovariši, in poiščimo demant!

Mladim tovarišem! Letošnje poslovno leto »Zveze« je namenjeno v prvi vrsti izobraževalnemu delu mladega učiteljstva obojega spola. Organizačni odsek je poveril organizacijo tega dela tovarišu Hreščaku. Pozivamo tedaj vse ono učiteljstvo, ki se želi udeleževati tega dela, da naznani svoj natančni naslov v najkrajšem času tovarišu Alojziju Hreščaku (Gorjansko p. Komen.) Zadostuje navadna dopisnica, z natančnim naslovom. Še-le po takem pregledu z ozirom na število in razvrščenost po deželi bo mogoče določiti način tega prepotrebne delo.

... BREŽAN.

Škola, učitelj i društveni život

I.

Škola — tu so vrata, kroz koja prolazi dete iz doma u javni, u društveni život. Toga radi treba da se i mladež, koja se u njoj zajednički obučava, pripravi za taj život. »Non scholae, sed vitae discendum est.« — rekao je Seneka. Da uspeh u uzgajanju bude sigurniji, treba da se — osobito u početku — život u školi čim većma približava **porodičnom životu**. Na temelju toga, pripraviti ćemo mladež u školi za javni život. Graser veli: »Kuća je skup sviju odnošaja i uveta života. Ona dakle pruža i najviše sredstava, da se učenik vežba u shvaćanju svega životnog znanja.«

Zatim trebat će da se škola postepeno čim većma približi i **društvenom životu**, te da podje s njime paralelno napred; jer čim bude manja razlika između škole i javnoga života, tim će mladež sigurnijim korakom stupiti u taj život. Stoga treba da u školi ličnost i posebni interesi ostanu po strani, te da se istakne društvo — zajednica.

Društveni je život temelj, na kojemu gradi dete svoju individualnost, — a opet moramo znati, da društvo toliko vredi, koliko vrede osobe, koje ga sačinjavaju.

Komu treba dakle posvećivati veću pažnju: društvu ili pojedincu? —

U tom se pogledu mnenja razilaze. Na pr. Ljudevit Gaj hteo je socijalni uzgoj, pa je sav svoj život posvetio osvešćivanju svoja naroda. Isto tako kod Talijana — Josip Mazzini.

Američanin Channing (1780—1842) je pak hteo uzgoj pojedinca.

Bilo kako bilo, kad obučavamo, treba da držimo uvek na oku društvo, u kojemu nam valja raditi. Da obučavanje uzmože imati uspeha, treba mu baza. Uzgoj je rezultanta: **društva i obuke**.

Stoga treba da svaki učitelj upozna ambijent, u kojemu će morati da radi, i da u isto vreme prouči psihičke osobine onoga društva.

Kratku uputu za proučavanje psihičkih osobina društva (naroda), daje nam dr. J. Cvijić u svojoj raspravi: Psihičke osobine.

Pisac pak — još pre neg' ćemo se latiti posla — upozorava nas, da »ova ispitivanja spadaju među najteže naučne poslove«. Paziti treba na objektivnost i kritičnost. Dr. J. Cvijić deli psihičke osobine na:

I. Psihičke osobine sela i kraja; i osobine, kojima se neko selo ili kraj razlikuje od okolnih.

II. Psihičke osobine stranaca i doseljenika.

III. Psihičke osobine važnijih i interesantnijih porodica.

Zatim navadja glavne psihičke tipove.*) Sam Cvijić kaže, da nisu nabrojani svi tipovi, jer uopšte čistih psihičkih tipova — nema. »Pobrojani su poglavito da posmatrača navedu i podstaknu na promatranje.«

Kad je učitelj to učinio, treba da nastoji, da problem uzgajanja postane društvu interesantnim. Kod nas pak, koji imademo tu čast, da nam škole zatvaraju, mesto da nam otvaraju uvek nove i nove, treba će da se **društvo** na osobit način interesira za taj važni problem uzgajanja.

(Konec sledi.)

*) 1. Razboriti tip. 2. Dosetljivi in bistri tip. 3. Mrtvice ili mrtvaci. 4. Pesnički tip. 5. Plahoviti tip. 6. Brbljavački tip. 7. Energijski tip. 8. Ponosni, oholi i hvalidžijski tipovi. 9. Podvaladžijski i prepredenački tip. 10. Dobri ljudi. 11. Disciplinovani i nedisciplinovani tipovi.

Nujna beseda o idrijskih šolskih razmerah

Nadaljevanje.

Ali se zaveda naša javnost, vsa naša najširja javnost, vse važnosti tega vprašanja? Pojdi vsak, ki ga razumeš, in pouči jo! Ali je mogoče pri nas, recimo kako dijaško podporno društvo, in sicer v največjem slogu? Ali je mogoče zainteresirati za to veliko akcijo vso našo deželo? Ali bi ne bilo mogoče pritegniti k temu delu vse naše ustanove vseh vrst, osredočiti njihovo delo po zato ustanovljenih odborih v poedinih vaseh in za vso deželo v osrednjem odboru dijaškega podpornega društva? Ali bi ne bilo mogoče zbrati na ta način z zelo majhnimi prispevki bodisi v hrani ali denarju razmeroma zelo velik dar, ki bi ga dežela položila vsako leto na oltar svoje bodočnosti? Da bi to ne bilo mogoče! Z združenimi močmi vseh možnih že obstoječih organizacij, s podporo vsega našega časa brez razlike strank in stanov s pritegnitvijo učiteljske, duhovske in dijaške organizacije v propagandne svrhe? S pozivi na vsa županstva, vse naše denarne in gospodarske zavode, z enkratnim ali dvakratnim letnim zbiranjem živih in denarnih prispevkov? Ali se upa kdo resno trditi, da bi to ne bilo mogoče, da se ne upamo povspeti vsi skupaj dvakrat na leto do one trohice požrtvovalnega razpoloženja, ki ga zahteva ta naloga? Če ta malenkost ni mogoča, potem ne zahtevamo šol, kajti naši verižniki bodo vedno dobili kak način, da bodo svoje otroke šolali, izobrazba preneha biti ljudska zadeva in postane domena samih dobrosituiranih, ki ne bodo nič manj indolentni, kot bi bili današnji inteligentje, če bi se ustrašili tako nezadovoljstva propagandnega dela.

Kaj pa v Idriji sami? Da, tam je treba storiti ravno še vse! Prosimi moramo profesorski zbor in ljudsko — šolsko učiteljstvo v Idriji, da posveti dijaški podporni akciji svoje najboljše moči. Na ta način; kot do sedaj, ne sme več dalje! Kmalu bo zrl ves narod s strahom in upom na Idrijo. Tam imamo svojo bodočnost: Računati moramo s prihodnjim letom še z večjim navalom na idrijsko šolo. Kako je poskrbljeno tam za našo mladino? Kam naj se obrne ljubeč oče po informacije, ki se tičejo telesnega in moralnega zdravja njegovega otroka? Koliko casa bo še mogoče, da si bo mogel pri vsakoletnem prekomernem navijanju cen odtrgati zadosten znesek za svojega sina - dijaka. Poedini verižniki, ki zahtevajo za svoje razvajence gospodarske potrežbe, dvigajo cene v višave, ki jih navaden zemljan - verižnik ne zmore. Te visoke cene podžigajo apetit večine dijaških gospodin, in ni je organizacije, ki bi položila sorodno na to navijalno tekmo. Vsporedno z akcijo dijaškega podpornega društva je treba misliti v Idriji na dijaško menso. Ubožni dijaki bodo morali dobivati razun hrane v mensi tudi šolske potrebščine. Za znižanje cen šolskih potrebščin bi tozadevna podporna organizacija že sedaj lahko storila zelo mnogo. Toda v Idriji je zapuščeno vse zasebni spekulaciji; ni je organizacije, ki bi ti dala nasvete glede kvalitete stanovanj in gospodin, ki bi pobijala navijanje cen in omejevala izkoriščanje, ki bi stigmatizirala posamezne hujše slučaje sebičnosti, pripravljala vse potrebno, da se odpre nekega dne dijaška kuhinja, kar bi omogočilo novim revnejšim, a zato nadarjenjšim dijakom obiskovanje umetniške, športne in socialne izobrazbe izven šole med idrijskim dijaštvom? Zdi se, da nihče ne misli na to, in če je kdo, ki bi se pečal s takimi mislimi, obupati mora že a priori v oigled vladajočim idrijskim razmeram. Bogme: za naše dijake je v Idriji slabo poskrbljeno! Treba je, da

posvečamo temu vprašanju poslej mnogo več pozornosti.

V vsem skupaj torej zelo žalostna slika naših šolskih razmer. Ni odvisno od nas samih, da ozdravimo te razmere, toda kar lahko storimo, to mora biti storjeno.

Kakor ne zna nihče ceniti in gospodariti s tistim, kar je pridobil po naključju ali z lahkoto, tako bo tudi v kulturnem pogledu res naše in stalno naše le tisto, kar si bomo pridobili z vso požrtvovalnostjo, ki smo je še zmožni v današnjih žalostnih časih splošnega poloma vseh gmotnih in нравnih dobrin.

Radi važnosti stvari prosimo slovansko časopisje, da ta članek ponatisne.

Podrobno poročilo o Zvezinem delegacijskem zborovanju.

(Konec.)

V debato o poročilu »Novega roda« poseže najprej tov. Hreščak, ki izvaja: Imamo podjetje, ki se podira. V prvem navdušenju smo se ga oprijeli z vso vnemo, zato se je tiskalo mnogo izvodov. Ne smemo pozabiti, da smo imeli tedaj več denarja, česar nismo znali izkoristiti. V začetku je marsikateri otrok zlahka zmožel 1 liro, toda za nadaljne številke pa nismo zbrali naročnine. Tudi je resnica, da ne stori vse učiteljstvo svoje dolžnosti. Po nekaterih šolah je naročen visok odstotek mladine, po drugih ni nikakih naročil. Na take šole, kjer se nič ne stori, bo treba s prstom pokazati!

Velika škoda je tudi, da se številke mladinskega lista druga za drugo uničujejo. Le redke rodbine so, kjer se pazi na ohranitev. Vplivajmo, da se zvezki ne umažejo in potržejo, saj je to vzgojno delo! Zveza pa naj poskrbi, da se tiska še več stotinj celih letnikov, ki bodo potem vezani v razprodaji!

Podpreds. Križman: Ne sme se zgoditi, da bi podjetje propadlo. Mladinski list je tudi v učnem oziru tolike važnosti, da se mora učiteljstvo zanj zavzeti, saj vendar ni agitacija zanj nikaka težava! Poskrbelo se bo tudi za ponatis prvih števil in v smislu Hreščakovega predloga.

Tov. Pahor: Posamična učit. društva in zastopniki v okr. š. svetih naj pritiskajo na šolske oblasti, da naroče po en izvod na vsak razred. — Ker je »Novi rod« izborna urejevan, predlagam, naj delegacija izreče tov. Samcu kot uredniku zahvalo.

Predsednik: Čuden predlog! Najprej človeka napadate, potem zahvala! To je hinavščina!

Medklic tov. Pahorja: Nikaka hinavščina! Objektivni skušam biti!

Tov. Hreščak: Nastopili smo proti uredniku »Uč. lista«, nikdar proti uredniku »Nov. roda«. Kot člani organizacije imamo pravico do kritike in smemo pohvaliti, kar je dobrega. Zavračam: predsednikovo razlago!

Neka tovarišica, ki je zapisnikar ni zabeležil po imenu pravi, da bi se naročali izvodi »Novega roda« kvečjemu za šolsko knjižnico, ker bi sicer padlo število naročnikov med učenci.

Predsednik vztraja pri svojem mnenju in da Pahorjev predlog na glasovanje. Sprejeto soglasno.

Na vrsto pridejo raznoterosti in tov. Križman govori o vzpostavitvi deželne šolskega sveta. Zadeva je v teku, ker imajo oblasti nalog, naj skupno z državnimi poslanci predlagajo zastopnike. Učiteljstvo mora zahtevati, naj se deželni šolski svet čimprej sestavi, ker je del naše šolske samouprave. Če drugače ne gre, naj se oktroira!

Tov. Pahor: Imam pomisleke. Deželni šolski svet ne bo avtonomen, temveč uradniški, če se bodo kratkomalo od vlade imenovali zastopniki. S takim dež. š. svetom nam je malo pomagano!

Podpreds. Križman: Poudarjam, da sodelujejo drž. poslanci. Stavim predlog in prosim, da se glasuje.

Predsednik: Združimo predlog s predlogom Pahorja o okr. šol. svetih!

Podpreds. Križman: Vztrajam pri svojem samostojnem predlogu!

Predlog, da naj oblast takoj vzpostavi deželni šolski svet, kakor je že obstojal, se sprejme soglasno. Istotako se sprejme predlog o šolski samoupravi, ki se glasi:

Šolsko-politični odsek naj napravi potrebne korake, da se restaurirajo okrajni in deželni šolski sveti takoj po izvršenih upravnih volitvah. Na ta način, da so po razmerju svoje moči direktno zastopane v njem vse politične stranke in primerno število izvoljenih strokovnih izvedencev. Pri tem se ne smejo skriti kompetence samoupravnih šolskih organizacij, temveč naj se po predlogih učiteljskih organizacij in političnih strank celo razširijo.

Šolsko-politični odsek naj zainteresira polit. stranke, da v zbornici nastopijo za varstvo šolske autonomije.

Tov. Pahor Karl: V smislu želje, izražene na občnem zboru dne 6. marca t. l. stavi Učiteljsko društvo Za Trst in okolico predlog, naj se odmore vsem obolelim in potrebnim članom naše organizacije na ta način, da se ustanovi na delegacijskem zborovanju Zveze slov. učit. društev poseben fond po vzoru »Samopomoči«, ki smo jo imeli v Zvezi jugosl. uč. društev v Ljubljani.

Tov. Reja: Ta predlog je umesten, zato ga podpiram. Glede gmotne pomoči v boleznih smo učitelji na slabem in nas zakonodaja, ki so jo znali doseči zase delavci, pušča daleč zadaj. Če že drugega nimamo, si moramo osnovati vsaj ne-

kaj takega kot smo že imeli in to potem sčasoma razširiti. Društvo »Samopomoč« je delovalo le za slučaje smrti med učitelji in v njih rodbinah, kar je pa vsekakor premalo. Misliti bi morali tudi na zdravilišča, na sirote, ki ostanejo po učiteljih in zahtevati podpore tudi od vlade. Delokrog bi se moral razširiti tudi na vpokojeno učiteljstvo. Naloga delegacijskega zborovanja je, da stvar pretrese in tudi kaj stori!

Tov. Gerželj se istotako zavzame za predlog.

Tov. Mermolj: Fond bi imeli najlažje na ta način, da vsak član Zveze plačuje mesečno 1 L več. Če ne gre drugače bi se povišek plačeval prostovoljno in pravico do podpore bi imeli le oni, ki bi res plačevali.

Tov. Križman: »Samopomoč« bodi društvo zase in ne del Zveze. Naj se sestavi odsek, ki pripravi pravila. Tako bo zadeva najprej rešena.

Tov. Gostiša: Ni potrebna le »Samopomoč«, temveč tudi »Vdovsko društvo«, kakor obstoja v Sloveniji še vedno in kakršno bi tudi pri nas dobro vspevalo.

V debato posežejo še tovariši Lampret in Kosmina, Reja in pretresa se kako bi bilo primerneje vplačevati in koliko bi znašali prispevki. Debata se suče o tem, ali se učiteljstvo prostovoljno vpiše, ali je članstvo obvezno. Tudi o obstoječih bolniških blagajnah se govori, dokler ne zaključijo dolge debate tov. Miklušič, ki predlaga:

Zadeva se prepusti Učiteljskemu društvu za Trst in okolico, ki naj vse temeljito preuči, sestavi poslovni red in ga objavi v stanovskem glasilu. Odsek, ki bi to izvršil, naj sestoji iz tovarišev Daneva in Pahorja Karla.* (Sprejeto.)

Tov. Hreščak vpraša, zakaj se niso priložili Učit. listu prospekti »Socialne matice« Ljudskega odra in tov. Gruntar izjavi, da je krivda na onih, ki so prospekti poslali upravi lista, a se niso več oglašili, kaj pravzaprav želijo.

Tov. Sirotič: V Istri se sprehajajo učitelji, ki so v disciplinarni preiskavi, brez dela okrog, plačani seveda, drugi pa morajo zanje delati. Šolska uprava se poziva, da napravi konec takim razmeram.

Tov. Mikuž: S šolskimi tiskovinami je tolik nered, da bi moralo učiteljstvo iz lastne iniciative storiti kaj za to, da pridemo že zopet enkrat v pravi tir. Kaj je s šolsko zadrugo? Ali ni ta edini izhod iz današnjega našega kaosa?*)

Tov. Pahor J. vpraša, kaj je z zadevo Hreščaka, ki do danes ni rešena. Ali bo Zveza kaj ukrenila?

Podpreds. Križman: Vodstvo naj ukrene po svoji razsodnosti, članstvo bo stalo zvesto ob strani. Če je potrebno, da se o zadevi govori v parlamentu, sem pripravljen prevzeti jo, da se izvrši.

Tov. Ribičič: Dolžnost Zveze je, da nastopi. Če Zveza ničesar ne stori za svoje preganjane člane, potem nima več smisla njen obstanek. Vodstvo naj v primernem trenutku izda parolo in dolžnost članov je, da se je drže!

L I S T E K

Koncertno-recitacijski večer v Škenju

Pripravljali odbor »Društva kulturnih delavcev« je priredil dne 5. novembra t. l. v Škedenjski dvorani vokalno-instrumentalni in recitacijski večer. Vzored je obsegal le skladbe iz naše literature, in sicer tri pesmi za glas in klavir iz zbirke L. M. Škerjanca tri iz prve Kogojeve zbirke, dve izmed Lajovčevih pesmi in tri zbere iz zbirke 12 zborov Ant. Lajovca; eno rapsodijo našega Vas. Mirka.

Ta večer je nudil kar ima naša moderna literatura najlepšega in najbolj vzvišenega od Škerjančevih pesmi — prvencev, ki se po slogu in vsebini približujejo umotvorom njegovega učitelja za nas nesmrtnega mojstra Lajovca, pa do Kogojevih pesmi, ki so nastopile čisto drugo moderno pot kot modernisti pred njim. Izraz je v teh poslednjih tako silen in intenziven, da se ni poprej nikoli dosegel v skladbah zloženih pri nas. Pesmi Kogojeve preveva vseskozi dramatična sila, po večini je v njih tako razpoloženje kakor v Wagnerjevem Tristanu — bolj improvizirano kot podrobno izdelano — neprestano prehajanje iz tonalitete v tonaliteto dosegajoč največje učinke s skoraj skrajnimi harmoničnimi sredstvi.

Glas ima pri njem čisto nenavadno pot — kakor to zahteva sila, ki vre iz njegovega čustva. Instrument pa je pri njem uporabljen tako kakor da bi človek slišal orkester: On ne pozna ne daljav ne težav, če kaj ni mogoče mora biti mogoče kajti izraz to zahteva!

Vestni kritik bi moral sedaj analizirati skladbo za skladbo od misli do misli in tedaj pokazati, kar pravi Tagore: Moja pesem pokaže tvojemu pogledu pot v srcu stvari... Pokazati gole istrske skale od Reke do Medulina in otoke Istrske, pokazati gorje su-

ženjstva, begunstva in blaženost odrešenja... Solze so na kamen pale, kamen se razsul je, solze so ostale — Gorje, ki so ga raznesli v svet Spincič, Mandič in Laginja — gorje, ki se je v Gradniku izkristaliziralo v njegovih istrskih pesmih, to gorje je v Kogojevem Istrskem motivu stopnjevano in izklesano kot spomenik vsem časom in vsem dobam: je Kalvarija ob tisti uri, ko so križi postavljeni in razpeta na njih telesa.

Te pesmi je zapela g. tov. Avrelija Sancin z vsem veseljem in z vso srčno boleščjo, ki včasih jekne, da sega krik do neba... —

Ta večer je prvič nastopil začetni zbor naše »Zveze«. Po poldrugomesečnem učenju je zapel tiste tri pesmi iz Lajovčeve zbirke takó, da je bilo spoznati, kakó zna mojster in strokovnjak izraziti v fini moderni pesmi vsako najdrobnejšo lepoto — bodisi skrita ali očita — kako ga vodi tukaj neskončno oddaljeni cilj, da ne krene s svoje prave poti ne na desno ne na levo temveč je ta kratka doba le del tiste dobe, katero imamo še preživeti skupaj; doba, ki bo trajala tri ali štiri leta in ki nam bo na koncu porodila tak uspeh s katerim se bomo lahko postavili mi berači s krizantemo največjim narodom ob stran kot enakovredni... Ta večer je bil večer »za poskušnjo«, pridobil je našemu zboru več prijateljev kakor vsi naši apeli v našem listu skupaj. Ko se vname v srcu tista sveta luč, žene človeka že sama, da stopi v ta čisti hram lepote. Zbor ima do sedaj posebno ženske moči, ki so stopljene glasovno v idealno celoto — pri njihovem glasu ni nič telesnega več nadzemske je vse: angelsko — škoda, da nima zbor tudi tako izvenredno dobrih moških moči m če jih ni, poskrbite prijatelji — kjer jih najdete — da jih strnemo v en krog.

Srečko Kumar nam je ta večer prvič javno zaigral Rapsodijo Vas. Mirka. Skladatelj je napisal to svoje najboljšo delo tedaj, ko sam poln težav poslušal sle-

pega guslarja na Balkanu, ki poje pesmi o junakih in pesmi o trpljenju; ki je kakor naš Kurent živa priča vsega kar polni srca naših izmučenih bratov, ki so ječali v turški sužnosti. Pesem sama je priča, da ni bilo več v srcih prostora za odpor — samo še za vzdih in za ječanje je ostalo moči, a še ta vzdih zamre tam, kjer se je porodil... Skladba posnema in idealizira narodne in štrumentne dude in cimbele. Malokdo bi se tega dela lotil s tako ljubeznijo kakor naš pianist, malokdo si s pomočjo toliko poezije polnega občutka vstvaril sliko skladbi popolnoma primerno, da se vsaka luč in senca in vsaka skladateljeva namera — bodisi naivnost ali rafiniranost — vredno in dostojno pokaže v celoti. Delo je prijelo že ob krstu priznanje, ki ga je vredno. —

Nekaj novega za naše navadne prireditve je bilo recitiranje pesmi. Ta večer sta nastopila: tov. Albert Širok in naš stari ljubi znanec s tržaškega gledališkega odra g. Marij Sila. Tov. Širok je recitiral tri Župančičeve pesmi in g. Sila, ki je za svojo ulogo seznan šel v teku predstave — improvizirano recitiral tri Aškerčeve pesmi. Kakor sta recitatorja različna po tempenramentu, različna po načinu igranja na odru, tako sta tudi različna v takem podavanju. Uspeh obeh pa je bil nadvse hvalevreden, kajti nikoli nismo mislili, da bo že samo recitiranje vzbudilo v izbranem poslušalstvu take vnetosti in navdušenja kakor sta ga izzvala ta večer recitatorja. Nemalo je k temu pomoglo staro dobro ime in nada, da ju kmalu vidimo poleg Milana Škrbinška v Kraju na Betajnovi.

Ako nudi na svojih koncertih turneje pianist tov. Kumar same zares dobre stvari, je nam svojim rojkom prihranil še vedno le najboljše in zato mu bodi izkazana vedno naša hvaležnost! Iv. Grbec.

Nato se zavzame tov. Reja za vpeljavo novih učnih knjig, ki naj bi bile enotne. Tudi tov. Licul govori o knjigah. I. in II. hrvatska čitanka sta že v tisku, Zveza naj pospeši skorajšnje izdanje še ostalih.

Tov. Lampert se zanima za vsebino spomenice, ki se je izročila naučnemu ministru.

Tov. Tavčar: Učiteljski naraščaj ima radi razmer nezadostno naobrazbo. Drugod se govori o razširjenju učiteljišč, mi ne zmoremo niti onega, kar smo dosegali pred vojno. Odpomoči bi bilo treba takemu stanju s samonaobrazbo, toda nekdo bi jo moral voditi: Zveza bi se morala baviti s tem vprašanjem. Naj poskrbi, da se bo naobrazba mladega stanovskega naraščaja dvignila.

Tov. Drekonja se pridružuje temu in opiše v kratkih besedah izobraževalni tečaj čeških učiteljev, ki so ga vodili strokovnjaki. Tudi pri nas bi morali vabiti sposobne moči, če bi kaj priredili.

S tem je zborovanje skoro končano, le kraj prihodnjega kongresa je še treba določiti. Brez posebnega debatiranja se izbere Gorica in delegatje vstajajo. Predsednik pojasni, da so še volite na vzporedju, nakar se navzoči nekoliko pomirijo. Ali kakor je razpravljano proti koncu zborovanja brez zanimivosti in poglobljanja, ker so zborovalci utrujeni, tako je tudi volitev nekam razdejana. Ko bi se delegacijsko zborovanje že prej prekinilo, bi se morda volitev razvila povsem gladko, vzlic obsežni in rezki kritiki Zveznega delovanja v govoru tov. Hreščaka. Toda apatičnost delegatov se je pokazala že pri vprašanjih šolske zadruge in nadaljne naobrazbe učit. naraščaja. Kar se je obravnavalo v avgustu leta 1920. nekaj ur (socialni tečaj), je ostalo pri letošnjem zborovanju brez odmeva. Res je, da vzlic nasprotstvu na kongresu, globoke, usodne krize v Zvezi ni bilo in bi se tudi volitev odsekov izvedla, ko bi se zborovanje razkrojilo v dopoldansko in popoldansko.

Ko je tov. Grmek izjavil, da predsedstva ne sprejme več, so bili zborovalci neprijetno iznenađeni, ker niso pričakovali odklonitve. Vse prigovarjanje ni nič izdalo in tudi tov. Daneu, ki ga je predsednik predlagal na svoje mesto, je odločno odklonil vsakršno izvolitev. Tako se je odklanjanje bremen razpaslo še na ostale člane vodstva, dasi bi bili dobili vse glasove, ko bi se prešlo k glasovanju. Podpredsednik Križman je skušal rešiti situacijo na svoj način, da je pritisnil na tov. Germeka, češ da lomi dano besedo, toda ta je pustil svoje predsedniško mesto in šel v sredo dvorane. Od vseh strani so ga delegati pozivali, naj ostane še nadalje predsednik in razburjenje je narastlo, da ni bilo več slišati vseh različnih nasvetov, kako naj se zadeva razreši. Učiteljsvo se je dvigalo s sedežev in prigovarjalo, dokler ni tov. Grmek naposled izjavil, z vsjo svojo temperamentno nevoljo, da bo pač ostal predsednik, toda delati kot tak ne bo mogel.

S tem je bilo zborovanje končano in tovariši iz Vipave so porazdelili zborovalce na različne gostilne v trgu. Volitev vodstva se je komentirala na vse načine in nekateri delegatje bi se strinjali z vsakršno, še tako nenavadno razrešitvijo neprijetne krize, ki jih je vznevoljila in razburila, marsikoga celo preveč. S tem, da je tov. Grmek prevzel predsedstvo, je obvaroval Zvezo pred morebitnim razpustom, zakaj vlada bi nedostajanje vodstva lahko izrabila kot pretezo za tak korak, če bi hotela. Škoda bi bila vsekakor, če bi radi formalnosti, ne morda radi globokih diferenc, razpadla organizacija, za katere obstoj se je bilo treba toliko časa boriti. Zdaj je mrtva točka — upamo! — premagana in Zveza stopa v novo dobo svojega dela. Kakšna bo ta, ni mogoče povedati. Gotovo je pa, da bomo imeli še vedno v svojih vrstah borbo med centralizacijo in decentralizacijo, torej med Zvezo samo in njenimi društvi, kakor tudi borbo med oportunistom in načelnostjo, zakaj učiteljsvo se ne zaveda dovolj pomena organizacije ter se ne zna, individualistično kot je, podvreči potrebni disciplini, brez katere organizacije ni. Zato pa ostane najvažnejša naloga, pred katero smo, ta, da si vzgojimo v Zvezi ljudi, ki se bodo znali kdaj boriti za resnične dobrine, za skupne interese stanu in našega ljudstva z globljim prepričanjem, z žarnejšim ognjem in z močnejšim srcem kot smo se borili doslej. Brez učiteljsva, vzgojenega za disciplinirano, trdno organizirano borbo bo ostala Zveza vedno to, kar je: četa, ki se prši ob prvih strelih.

*) Debata se je zavlekla, ne da bi bila zanimiva in vspešna. Predlog, ki je izšel iz tržaškega učiteljsk. društva se je vrnil spet tja, od koder je izšel. Inicijativa je vsekakor koristna in če bodo iniciatorji imeli nekoliko potrebne trpežnosti, bomo videli tudi dejanje. Posebnih težkoč ni pri stvari. To je pa gotovo,

da s «prostovoljnostjo» ne pridemo nikamor. Če vsi plačujemo za penzijo, bi tudi za bolezen lahko — le s to razliko, da bi organizacija izvedela načrt. Ur.

*) Zopet ideja, ki živi v organizaciji že nad leto dni, a vendar ne pride dalje, se ne realizira! Odkod to? Gotovo nekoliko radi razmer v Zvezi sami tekot zadnjega leta! Kakor je mogla organizacija poklicati v življenje dvoje, troje listov, tako bi lahko ustanovila brez strahu gospodarsko podjetje, ki bi ne bilo pasivno. Pri delegac. zborovanju se je zadeva samo omenila, odmeva ni več našla, ker je delegacija po 5 urah razpravljanja morala — končati!

Dve obletnici

Simon Gregorčič.

Dne 24. novembra tega leta je minulo 15 let, odkar je umrl največji naš primorski pesnik Simon Gregorčič. Nobenega našega pesnika naše ljudstvo ne ljubi tako kot Gregorčiča; njegove pesmi so prišle v zadnjo zagorsko vas, živijo med priprostim ljudstvom in so ponarodele. — Gregorčičeve pesmi so gladko izklesane, priproste, morda nekoliko prezvrlečene, vendar pa efektne in dosežajo višek v domovinskih motivih.

Pesnik je bil rahle nravi, ni bil kot borec Aškerc, ki je z zasmehom padel po napadalcih ter se je izsušil v fanatizmu, Gregorčiča je kritika strla, zato so njegove zadnje stvari blede. Vendar pa ostane vsaj prva njegova knjiga tu kot čudodelen vir, iz katerega bo črpalo naše ljudstvo vere in tolažbe. — A. —

Ivan Cankar.

V soboto, 10. decembra, pretečejo tri leta, odkar je umrl največji mož, ki ga je rodila slovenska mati — Ivan Cankar. Sladko ime, ki mora nositi z ljubeznijo in toploto vsako čutečo slovensko srce, ki so v njem zasekane rane spoznanja in rane krivic strupenega meča krivičnega socialnega ustroja, ki seče od pamtveka brez milosti in brez nehanja, po tebi in po tvojem bratu.

Pred tremi leti je še bilo v prsih srce, toplo srce, tisočkrat prebodeno od strupenega meča tisočerih krivic in grenkih spoznanj, pred tremi leti je še utripalo srce, ki se je tisočkrat stisnilo pod udarci, ki so padali nanj in na srca vseh bratov preko vseh mej, zakaj vsak udarec, ki je padel na tvoje srce, sobrat, je padel na njegovo srce.

In kri je tekla iz tistih svetih ran in je napolnila trideset čaš in še preko. Trideset prekrasnih kristalnih čaš in še preko nam je zapustil, ker nas je ljubil od srca. V njegovo kri je dahnjena velika ljubezen, do roba sega in čez. Ljubimo se, kakor nas je on ljubil, in čista bo naša vest in lažja smrt. —

Narodi, bogati in slavni! Siromaki smo ponižani in razžaljeni berači. Ali trideset in še več kristalnih čaš imamo, trideset draguljev, na katere smo ponosni. Na teh svetih čašah je napisano njegovo sladko ime: Ivan Cankar. — Karel Širok.

F. S.

O ljudskih predavanjih

Nadaljevanje.

Obrtnost med našim ljudstvom še ni zadostno razvita. Naša skrb bodi, da zahtevamo dovolj obrtnih šol in, da vplivamo na ljudstvo, da pošilja svojo mladino v te učilnice. Dolžnost naših voditeljev pa bodi, da priskrbijo našemu ljudstvu dovolj obrtnih delavnic in trgovsko obrtnih zadrug. Potem bo dobilo naše ljudstvo dovolj dela doma in mu ne bo treba hoditi stradati v tujino.

Tudi o **trgovstvu** je potrebna našemu ljudstvu informativna beseda.

Govoreč o **zadružništvu** se moramo spomniti naših denarnih zavodov: hranilnic, posojilnic in zavarovalnic. Res je, da smo preboleli Slovenci ono fazo, ko se je stekal naš narodni kapital v tuje roke, vendar je potrebno naše ljudstvo ponekod še tozadevnega pouka. Opozorimo naše ljudi posebno na to, da plačuje od svojega denarja največji davek oni, ki se ga boji vložiti v hranilnico in ga tišči doma.

Naše zadružništvo se sedaj precej lepo razvija, upati je od leta do leta ugodnejših uspehov. Seveda le tedaj, ako se isto ne bo razvijalo po onem skrajno zgrešenem načelu, da imej vsaka stranka svoje zadruge. Zadruge in konsumna društva naj služijo gospodarskim potrebam našega ljudstva, da bo isto gospodarsko združeno in močno. Zadruge, ki jih je ustanovilo politično strankarstvo ne uspevajo tako, kot bi se pričakovalo z ozirom na pravi njihov namen.

Za naše gore so posebne važnosti mlekarske zadruge. Te so precej udomačene med našim ljudstvom. Nekatero znamenito delujejo. Nad vse znamenita pa bi lahko postala mlekarska zveza, ki bi vodila trgovske posle vseh mlekarskih zadrug. Mlekarske zadruge in mlekarska zveza utegnejo biti izboren vir blagostanja naših živinorejcev.

Druge pridobitne zadruge (mizarske, žreljarske, črevljarske, strojne in tiskarske),

so institucije, kojih blagostanje je sedaj precej odvisno od osebnih činiteljev, vendar je tudi med temi zaznamovati že precej lepih uspehov.

Prav mnogo imamo povedati našemu ljudstvu iz **zdravstva**. Na tem polju bo treba orati še marsikje ledino. Res je, da se giblje naše ljudstvo največ v naravi, in da je narava najboljši zdravnik, vendar je potrebno, da zve naš narod o zdravstvu nekaj več, kakor ve sedaj.

Bolezen je človeku zvesta spremljevalka od zibel do groba. Mati joče ob postelji dojenčka, žena vije roke, ko se vleže bolni mož. Pomoči in nasveta išče najprej pri sosedah, ki zmajujejo z glavo ali svetujejo prečudna zdravila. gadovo mast, krtovo srce, zagovarjanje in razne prečudne vraže. Zdravnik je daleč in je tudi predrag; kmečko ljudstvo ga navadno ne kliče, dokler bolnik nima smrti že na zobeh.

Namen naših predavanj iz zdravstva pa ne bo, da seznanimo ljudi v prvi vrsti s tem, kako naj zdravijo razne bolezni, ampak, naša naloga bo predvsem ta, da pokažemo ljudem pot in sredstva, kako boleznim zajeziti pot na posameznika, rodbino in narod.

Napredujoča zdravniška veda je namreč dognala v novejšem času, da je njena glavna naloga bolezen odvracati, to se pravi, skrbeti za pogoje, ki izbruh bolezni ovirajo, če že ne onemogočajo. Zato je nastala pod okriljem zdravniške znanosti poleg drugih posebnih vej še ena, najmlajša, to je higijena, ki se peča z vprašanjem, kako zastaviti raznim boleznim pot med narod. Vsak izobražen človek hvaležno priznava, da je higijena neprecenljive važnosti za človeštvo. Kot plod natančnega in dolgotrajnega higijeničnega študija za raziskovanja lahko imenujemo tudi razne higijenične predpise, koji namen je zabraniti človeški morilki pot med ljudstvo. S temi predpisi bomo morali pred vsem seznaniti naš narod.

Poleg higijeničnih predpisov je treba, da pozna ljudstvo tudi svojstva najnavadnejših bolezni, ki se pojavljajo dandanes. Pred vsem so to razne otroške bolezni in sušica. Stenska slika, na kateri so popisane in slikane vse nalezljive otroške bolezni, bi ne smela manjkati v nobeni šoli. Ta stenska tabla bi v obliki brošure razširjena med narod lahko rešila življenje mnogim našim malčkom.

Nujno potrebne so naše matere pouka o vzreji otrok. Tege dela naj se lotijo predvsem učiteljice-matere in učitelji-očetje.

Postrežba bolnikov je tudi zelo slaba in nezadostna. Družba sv. Mohorja je sicer izdala knjigo Dr. Alojzija Hofmana, o postrežbi bolnikov, a kaj pomaža, če je pa ljudstvo ne čita.

Tudi o **vzgojnih** vprašanjih je potrebno naše ljudstvo pouka. Ko bi nam dopuščal čas, da bi natančneje razmišljali o vseh napakah domače vzgoje, bi se morali dotikati naravnost kričečih slučajev slabe vzgoje.

Če pomislimo, da vsled napake domače vzgoje ne trpi samo en otrok, ampak večkrat cela družina, potem šola in občina, potem bomo gotovo prepričani, da so starši potrebni pouka o vzgoji otrok. Ako se slaba vzgoja med ljudstvom močno razpase, je to velika škoda za okraj, deželo in ves narod.

Da bo pa ljudstvo lažje razumelo razna vzgojna vprašanja, je potrebno, da razgrnemo pred njegovimi očmi tudi sliko otroške duše, ter vsaj v glavnih potezah začrtamo njene lastnosti.

Človek je **družabno** bitje. Na svojo lastno moč se ne more zanašati; opore, zaslonbe mora iskati v **družbi**. V družbi iščemo razvedrila, veselja, tolažbe. Res, da tudi samotni planinski pastir «prepeva in uka veselo, da z gore v goro se glasi», vendar je njegovo veselje še večje, če se mu pridruži še par veselih tovarišev.

Družbe, oziroma društva so se ustanovljala izprva le z namenom, da dobe udje tam potrebnega razvedrila. Še le pozneje so nastala društva, ki so si postavila lepo nalogo, da hočejo služiti prosveti. Danes so društva z dobrim kulturnim programom važen činitelj pri širjenju prosvete.

Da pa društva lažje vrše svojo plemenito nalogo, in da se njih dobri namen ne izprevrže v zgolj zabavne svrhe, pri čemur se pričnejo uporabljati žal prej oni zloglasni plesi, je treba, da družji vsa društva nekaka vez. Zveza vseh izobraževalnih društev je neobhodno potrebna, ako ne, postanejo društva, ki imajo sicer najvzornejši prostvetni program, navadna pivska in plesna društva.

Duša društva so njih dobri voditelji, ki s svojim duhom uplivajo na ude in jih s svojo spretno roko vodijo k napredku. Oni večkrat potrebujejo pomoči raznih predavateljev, ker sami ne zmorejo vsega. Predavanja, ki bi se dotikala društvenega življenja bi bila n. pr.: Pevski zbori pri nas in drugod. — Naša pesem. — Kako naj gojimo petje. — Pomen čitalnic. — O telovadbi. — Naša in tuja telovadna društva. Društva ognjegascev. — Abstinentska društva itd.

Dandanes pretresajo svet raznovrstne, večkrat močno si nasprotujoče ideje. Ljudstvo, ki se je prej zanimalo samo za plug in motiko, danes radovedno poslušaja in čita, kaj se godi po svetu. Ta pojav je gotovo razveseljiv, vendar ima tudi svojo slabo stran. Pomisliti moramo, da priprosti človek večkrat nima časa, da bi se natančneje poglobil v to kar čita, in da zaradi tega napačno razume kar bere. Razven tega vemo, da razni listi mnogokrat ne prinašajo čiste resnice. Človek mora paziti in skrbno izbirati zrna iz plevla. Teža pa priprosto ljudstvo ne zna. Najpodlejšo laž lahko sprejme za najčistejšo resnico. Na ta način se lahko oprijemo širše plasti ljudstva povsem krivih pojmov, ki utegnejo biti našemu narodu močno škodljivi. Zato bodi naša naloga, da s kritičnim očesom zasledujemo potek gibanja evropskega ljudstva in da preiščeno poučujemo naš narod o vsem, kar bi ga posebno zanimalo.

IZ ORGANIZACIJE

Slov. učiteljsko društvo za Istro sklicuje izredni občni zbor dne 8. decembra t. l. ob 9½ predpoldne v dvorani Nar. doma pri sv. Ivanu - Trst s sledečim dnevnim redom:

1. Nagovor predsednika.
2. Stanje našega šolstva v zadnjih letih in slika našega pravnega in gmotnega položaja. (ref. predsednik).
3. Udnina.
4. Saniranje «Novega rođa».
5. Prememba društvenih pravil z ozirom* na današnje razmere. (ref. tov. Bernetič)
6. Slučajnosti.

Društveni odbor je na svoji seji dne 10. t. m. določil zborovanje v Trstu, ker je stara želja večine društvenikov, ki so že večkrat izrekli, naj bodo naša zborovanja v Trstu. Tudi je Trst res najprikrajnejše mesto, ker imajo posebno tovariši iz Kopršćine najugodnejše komunikacijske zveze.

S tem, da je odbor določil Trst za mesto zborovanja, je storil z lahkoto svojo dolžnost. Težja dolžnost je sedaj na društvenikih, da se namreč vsi brez izjeme udeležijo tega zborovanja ter s tem pokažejo, da je bil edini vzrok prejšnjih asenc na zborovanjih le edino neprikladnost kraja, ne pa kateri drugi globlji in nepoznani razlog, ki se je skrival za tem izgovorom.

Tovariši! Večkratno zborovanje je merilo društvenega življenja, je zrcalo, v katerem odseva pomen in sila organizacije, izpričujevalo zavednosti in razumevanja napram sebi in svojemu stanu.

Dnevni red zborovanja je pester, je verna slika vsega našega bogastva in vse naše revščine. Naj ne ostane le mrtva beseda, naj postane meso in življenje. Za to je treba, da ga oživimo vsi s svojo navzočnostjo, skrbno pripravljeno za ta dan, ko bomo listali po starih straneh knjige našega življenja in zapisovali nove... težko željne, tako, da bo naša knjiga aktualna, na višku današnjih razmer in časa.

Dne 8. decembra vsi v Trst. Kdor bo izostal, ta ni naš; je izgubljenec, ki tava samcat brez pota in cilja.

Odbor Slov. uč. društva za Istro.

«Učiteljski tovariš» je v poročilu o sestavi upravnega odbora Zveze izpustil ime tov. Hreščaka. Zakaj neki, nam ni jasno. Taka praksa nas spominja nekoliko na ono civilnega komisarjata za sežanski okraj: čeprav je tov. Hreščak že več let predsednik okrajnega učiteljskega društva, vendar ga nočejo priznati kot takega. S tem ga doslej prav nič niso spravili ob kredit in tudi užaljen ni tovariš ni manj. Zdrav in čvrst je kakor po navadi.

Pevski zbor »Zveze« Učit. društva naj nemudoma javijo priglašene pevce. — Pevci se tudi lahko sami javijo zvezinemu vodstvu. V decembru se skliče prva vaja.

Ročni zapisnik. Manjkajo še podatki za učiteljski imenik marsikatero šole!

Zamudo te številke je zakrivil štrajk.

Poziv učiteljstva na naročbo »Šolske Matice«. Društveni blagajniki naj poberejo ob mesecu naročnino za »Šolsko Mitico«, letnik 1921. Nabrani denar in imenik naročnikov naj pošljejo vodstvu Zveze, Trst, Sv. Ivan 950. — Naročnina 8 L.

Listnica uredništva.

Tov. Rajčić! Poročilo o Vaših čitankah je izostalo radi nedostajanja prostora v listu; oprostite! — Pahor.

Pozivamo

hrvat. učiteljsko kotara Pazin, Pul, Poreč i Kopar, da 1. ovrše jedino svoju dužnost napram svojoj organizaciji, naime da namire bezodvlačno tekuću i prošlu članarinu, pošto bez novaca odbor ne može svestrano da radi, nit može udovoljiti svojim obvezama napram »Zvezi«. Dosljedno tomu prestaje društv. rad, a dolazi — likvidacija i faliranje.

2. da društv. članovi, koji nisu prisustvovali zadnjoj lupoglavskoj skupštini, pošalju blagajnici Zori Špehar u Buzet 5 L. Dosad se tomu odazvali jedino kolege Dejar i Vodarić, što pohvalom ističemo.

3. Pozivljemo ujedno sve mlade i stare sudrugove, da se učlane u učitelj. društvo, ako im još koliko — srce bije.

4. Kotarske predstavnike, da jave pedsedniku sve kolege i kolegice, koji nisu prisustvovali skupštini; a ujedno da sastave (popune) iskaze prema primljenim napucima.

Opaska: § 6. društ. pravila: Članove prima i odbija društv. odbor, a da pri tome ne navede razloga.

Predsedništvo i blagajnica.

ŠOLSKE VESTI.

Usposobljenostni izpiti v Tolminu. Vsa stvar se je začela tako. Priglašeni so prišli en dan pred izpitom v Tolmin. Hodili so od lokala do lokala: «Imate prenočišče?» «Ne!»

Hodili so od hiše do hiše: «Imate posteljo, »kar-koli?» «Ne!»

Hodili so od hleva do hleva: «Imate tla?» — «I-mamo, a tu spi krava!» «Nič ne de, saj smo slovenski učitelji.»

Obrnili so se do civ. komisarja in odgovor je bil: «To ne zadeva mene.» — Obrnili smo se do predsednika izpr. komisije in odgovor je bil: «Iščite po bližnjih vaseh in če ne dobite, vam priskrbimo pri karabinirjih.»

Po večurnem in večkratnem prosjačenju, se je ljudstvo naveličalo sitnih učiteljev, se stisnilo in pripravilo prenočišča. Ker je bilo kljub temu premalo prostora, so morali ponekod spati 10 dni po 2 na eni postelji, pokriti s suknammi in srcajmi.

Tako je kompetentna oblast poskrbela za najelementarnejše potrebe učiteljstva, ki se je priglasilo izpitu in zopet dokazala, kako je nepristranska glede izbiranja kraja, kjer naj bo učiteljske in kjer naj se vršijo usposobljenostni izpiti za vzgojitelje 20. stoletja.

Ko je bila njih skromnost dobro pretipana, so se začeli izpiti pred znano komisijo, ki je v splošnem ohranila vse že lani opisane lastnosti. Tudi to pot je g. Bandelj prednjačil s svojimi originalnimi in natančnimi vprašanji. Da, da, njegova »Zgoda...« je pač kratka! —

Od 19 priglašanih in izprašanih, je bilo proglašanih sposobnih 17 (med temi 1 z odliko), nesposobnim 2. —

Učitelji — ptice selice. — Nedavno zapustili Istru naši kolege: Josip Bužan i Jakov Mikac. Prvi bio preko godinu dana bez službenog mesta uživajući sveisto potpunu plaću. Konačno mu stigao dekret, ravno iz Rima, potpisan od sen. Salate, kojim se ga imenovalo učiteljem u Grimaldi, al ga već ne nadje kod kuće. Znaajući, da se ga kani namestiti u Grimaldi, u mestu njemu neporodnu, već prije pribavi si učitelj mesto u Jugoslaviji. — I kol. Mikac istodobno bi namešćen preko granice, gde se također i venča sa učiteljicom Ružić, pa službuju oboje na istoj školi. — Njihov sasma tajni i iznenadni odlazak, ničim opravdan, imade se njihovoj žudnji za boljim i unosnijim životom. —

Učitelj za talij. jezik. — Na hrvat. četvororazrednoj školi u Buzetu imenovan je Pijemontez don Gius. Parola učiteljem za talij. jezik. Dosad su poučavale taj jezik tri učitelj. sile škole. —

Osobne vesti. Saznajemo u zadnji čas, da je umro u Sarajevu opće poznati omlad. pesnik Jos. Milaković, koji je kroz više desetleća kitio svojim ljupkim pesnicama sve omlad. i beletrističke naše listove. Čim je doznao, da kanimo izdavati u Istri »Našu nadu«, požurio se poslati joj desetak vježnih pesmica, koje nekoje već je i dovela, a hoće i ostale. Takov je bio rodoljub. Bio učitelj, uzgajatelj, pesnik, — bio potpun čovek. —

Šolski prazniki. V šolskem letu 1921-22 se bodo obhajali poleg nedelj še sledeči šolski prazniki: 1. novembra (dan vseh svetnikov); 2. novembra (vernih duš dan); 4. novembra (narodni praznik); 11. novembra (rojstni dan Nj. V. kralja); 21. novembra (Mati Božja zdravja); 8. decembra (Brezmadežna Devica); od 24. do 27. decembra (božični prazniki); 1. januarja 1922. (Novo leto); 6. januarja (sv. Trije Kralji); 9. januarja (obhajanje spomina na smrt V. E. II.); 28. februarja (zadnji dan pusta); 1. marca (pepelnična sreda); 25. marca (Oznanilo Brez. Dev. M.) od 13. do 20. aprila (Velika noč); 1. maja; 25. maja (Vnebohod); 5. junija (Binkošti); 15. junija (sv. Rešnje Telo); 29. junija (sv. Peter in Pavel); dan svetnika, ki je patron odnosnega kraja.

Književnost in umetnost

Cankarjeva dneva v Škednju. V soboto, dne 17. decembra, ob priliki triletnice Cankarjeve smrti, in naslednji dan priredi pripravljali odbor «Konsumnega društva» v Škednju — Cankarjeva dneva. Prvi dan bo na sporedu predavanje o Cankarju, recitacije iz njegovih del, koralni zbori, klavir in drugo. Recital bo igralec in režiser, gosp. Milan Skrbinšek iz Maribora. Sodeluje tudi pevski zbor «Učiteljskega društva». — Naslednji dan se bo igrala Cankarjeva drama «Kralj na Betajnovi». Glavno ulogo bo igral g. Skrbinšek. Sodelovali bosta tudi g. Sila in tov. Anica in Jelica Čokova.

Glasba se pri nas zadnji čas silno razvija; vsak teden nam prinese kaj novega. V skromno odmerjenem prostoru pridemo komaj do tega, da omenimo nove skladbe. V zadnjih dnevih so izšle sledeče stvari: **Zorko Prelovec: Dve pesmi za moški osmero zbor in bariton solo.** («Zapoj mi pesem deklet» in «Škrjančku») **Emil Adamič: Nočne pesmi.** Pet samospsevov za nizki glas. **Karel Adamič: Slovenski akordi.** Zbirka 44 mešanih in moških zborov v 2 zvezkih. **Sattner: V pepelični noči.** — V frančiškanski cerkvi v Ljubljani so izvajali **Sattnerjev oratorij Assuptio.** Delo je popolnoma predelano in popravljenno. — Morda bo zanimalo koga tudi, da so bili odlikovani glasbeniki **Lajovic, Premrl, Rukavina in Habad** z redom Sv. Save.

«Umetnost» je almanah za slikarstvo, grafiko in skulpturo, ki ga urejuje poseben odbor, a ga izdaja kolegij jugosl. umetn. grafikov. V prvem zvezku je zastopanih 20 umetnikov, Srbov, Hrvatov in Slovencev z biografijami in pregledom njihovega delovanja. En del je posvečen domači obrti; med drugim tudi keramiki in slikanja na steklo. Poleg tega je še obširen pregled razstav v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu in Osijeku. (Pojasnila daje Društvo slov. upod. umetn. v Ljubljani).

Novo knjige in listi. Najbolj nas je razveselil **Cankarjev Grešnik Lenart**, ki ga z mirno vestjo lahko uvrstimo med Cankarjeve najboljše stvari. K knjigi se še povrnemo. — Letošnje knjige **Družbe sv. Mohorja** so tri: 1. **V boj za srečno in veselo življenje III.** (Dr. Anton Bonaventura). 2. **Večernice**, ki obsegajo dramo **«Begunka»** in zgodovinsko povest **«Takšni so!»** od **Detele**. 3. **Koledar**, v katerem so zastopani poleg drugih tudi **Cankar** («Hoja v šolo»), **Meško, Detela in Pregelj** — Začel je izhajati v Celju dijaški mesečnik, **«Vesna»**, ki bo prenašal znanstveno-kulturne spise iz praktičnega življenja. — **Izidor Cankar** izdaja **Zbornik za umetnostno zgodovino.** (Do zdaj sta izšli 2 štev.) — Proforski zbor juridične fakultete v Ljubljani je izdal 1. letnik **«Zbornika znanstvenih razprav»**.

Novo brošure - čitanke za sve razrede hrvat. pučke škole Istre izdao je kol. Avg. Rajčić u Opatiji (Abbazia) i to na svoj trošak i riziko. Ove njegove knj. čitanke obohuvaćaju 25 moralnih štiva (bez realnih) sa jezikovnim vežbama. Učitelji, koji su sasma ili delomice, bez čitavaka, nek naruče ove Rajčićeve čitanke, i to časa ne časeći. Dužnost je naša, da ne dopustimo, da nam zauzeti sastavljač čitanaka materijalno ne nastrada. —

Izašao je 5. broj broj «Naše nade» s ovim sadržajem: Jos. A. Kraljić: Na more (Pesma); Vice Orljak: Moja prva sviralica (sa slikom); Mudre reči (sabralo ih «Mali Jože»); Kette - Branko: Muha i pauk; Jos. A. Kraljić: J. A. Kraljić: Ranoj suzi (Pesma); Veško Sokolić: Nezahvalan vojnik; Nikola Zec: Pričam, što se onomu događja, koj' ne radi, u školi ne hodi; D. L.: Milosrdno dete; Jos. A. Kraljić: Zavist; Jos. Milaković: Luska (Pesma); Mali Jože: Marko i pas Šarko (Pesma sa slikom); Pouka i zabava. Zagonetke. Smešice. Narodni koledar. —

Svetovni kongres književnikov se bo sestel kmalu v Stockholmu, povabljeni bodo vsi odlični svetovni književniki.

Naši slikarji so se začeli pečati zadnji čas z grafiko. Že pri zadnjih razstavah smo opazili, da napreduje pri nas grafična umetnost, to smo lahko opazovali na razstavi modernih ekspresionistov bratov Kraljev, kakor tudi pri umirjenem Saši Šantlu. — Zdej se je otvorila v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu grafična razstava, kjer so razstavili poleg naših slovenskih znancev (med njimi Primorec Pilon) tudi češki umetniki.

Jos. Kostanjevec: Krivec. Roman, ki opisuje življenje verižnika iz vojne dobe.

G. Šilih: Nekoč je bilo jezero... Dolinska bajka pripovedovana v blestečem slogu je izšla v založbi »Učit. tisk.« v Ljubljani.

De Prato: Vježbenico taljanskog jezika za opće pučke škole i za samouke (cena 2 L.) in Jelica Belović-Bernadzikowska: Malo vezilzo (0.50 L.) ima v zalogi Ivan Novak, knjigar v Pazinu (Istra.)

Koncert v Cerknem se odnese zaradi Cankarjevega večera v Škednju na 8. januarja. Sodeloval bo poleg omenjenih tudi oktet iz zbora Učit. društva.